

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างความรู้ และความตระหนักในการอนุรักษ์ป่าชุมชน ให้แก่เยาวชน โดยการมีส่วนร่วม ระหว่าง โรงเรียน บ้าน และวัด: กรณีศึกษา เยาวชน โรงเรียนบ้านโนนสมบูรณ์ เมืองบลัดัน แขวงบลัดำไซ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ และความตระหนัก
2. แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้
3. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
4. แนวคิดเยาวชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน
5. กฎหมายว่าด้วยป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พ.ศ. 2551

6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้ และความตระหนัก

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความรู้

1.1 ความหมายของความรู้

วิจารณ์ พานิช (2548, หน้า 5) ได้อธิบายว่าความรู้เป็นสิ่งที่นำไปใช้ไม่หมดไม่สึกหรอ แต่จะยิ่งงอกเงย หรืองอกงามขึ้นซึ่งเป็นสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติแต่การเปลี่ยนข้อสนเทศมาเป็นความรู้ต้องกระทำผ่านคน โดยคน แม้จะมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีมาช่วยก็ต้องทำผ่านสมองมนุษย์ และจะดียิ่งขึ้นถ้าหากผ่านการปฏิสัมพันธ์ของสมองมนุษย์หลายคน เป็นการสร้างความรู้ในการทำงานร่วมกันที่เรียกว่า เรียนรู้จากการทำงานร่วมกัน (Participatory learning through action) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ความรู้นั้นมีหลายนัย และหลายมิติ คือ

- 1) ความรู้ คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด หรือสึกหรอแต่จะยิ่งงอกเงยหรืองอกงามขึ้น
- 2) ความรู้ คือสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ
- 3) ความรู้ เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น
- 4) ความรู้ เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบท และกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการ

ซึ่งในยุคแรก ๆ ของการพัฒนาศาสตร์ ด้านการจัดการความรู้มองว่า ความรู้มาจากการจัดระบบ และตีความสารสนเทศ (Information) ตามบริบทซึ่งสารสนเทศก็ได มาจากการประมวลข้อมูล (Data) ดังนั้น ความรู้จะไม่มีประโยชน์เลยถ้าไม่นำไปสู่การกระทำ หรือการตัดสินใจ

ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ คือ ข้อมูลสารสนเทศ ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถ โดยอธิบายว่า ข้อมูล (Data) ประกอบด้วยตัวหนังสือ ข้อเท็จจริง รูปภาพที่สื่อความหมาย รหัสตัวเลขต่าง ๆ ซึ่งปราศจากบริบท และยังไม่สื่อความหมาย สารสนเทศ (Information) หมายถึงข้อมูลที่เต็มไปด้วยบริบท และความหมาย โดยรูปแบบ และเนื้อหาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานได้หลังจากที่ได้ผ่านการจัดรูปแบบ จัดประเภท และประมวลผลแล้ว นั่นคือผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุปและการตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา ความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วยสาระ หลักการ และประสบการณ์ ซึ่งสามารถชี้แนะแนวทางในการดำเนินการ การบริหาร การแก้ปัญหา และการตัดสินใจ โดยความรู้ทำให้คนสามารถให้ความหมายแก่ข้อมูล และสร้างเป็นสารสนเทศได้ เมื่อมีความรู้ คนก็สามารถจัดการกับแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่ และปฏิบัติงานได้อย่างชาญฉลาด ความชำนาญ (Expertise) คือการประยุกต์ใช้ความรู้อย่างเหมาะสม และมีประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย และเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน และความสามารถ (Capability) ประกอบด้วยการใช้กำลังความสามารถ และความชำนาญขององค์การในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการ หรือกระบวนการในการปฏิบัติการขั้นสูง โดยความสามารถนี้ต้องอาศัยการบูรณาการ ความร่วมมือ และการประสานงานของบุคคลทุกคน และทีมงานความสามารถไม่ได้เป็นแค่ผลการปฏิบัติงานในปัจจุบันเท่านั้น แต่คือความสามารถที่จะเรียนรู้สร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้แก่องค์กร ความรู้ในสังคมความรู้จะแบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1) รู้ว่าคืออะไร (know what) เป็นความรู้เชิงข้อเท็จจริง ในลักษณะ ข้อมูลเปรียบเทียบเหมือนระดับความรู้ของคนที่ยกการศึกษามาใหม่ ๆ ไม่มีประสบการณ์ในการใช้งานความรู้ จึงใช้แบบจำความรู้ที่เป็นทฤษฎี

2) รู้ว่าทำไม (Know why) เป็นความรู้เชิงวิทยาศาสตร์ แสดง เหตุผลระหว่างเรื่องราว หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ รวมถึงผลของประสบการณ์การแก้ปัญหาที่ ซับซ้อนแล้วนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น และสามารถอธิบายได้ว่า ทำไม ความรู้แบบนี้ใช้ในบริบทนี้จึงได้ผลดี ทำไมต้องปรับเช่นนั้น ซึ่งอาจมาจากผลการศึกษาวิจัย จากห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์

3) รู้ว่าทำอย่างไร (Know how) เป็นทักษะ และขีดความสามารถใน การทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งความรู้ที่เชื่อมโยงกับโลกความเป็นจริง เปรียบเทียบระดับความรู้ของ คนที่มีประสบการณ์การใช้งาน รู้ว่าควรปรับใช้ให้เข้ากับบริบท และปรับอย่างไร ใช้ความรู้ อะไรมาปรับเสริมหรือแก้ไข ซึ่งส่วนใหญ่มักพบในองค์การต่าง ๆ

4) รู้ว่าใครมีความรู้อะไร (Know who) เป็นข้อมูลหรือความรู้ว่าใครมี ความรู้อะไร ใครรู้วิธีการที่จะทำเรื่องต่าง ๆ ความรู้ประเภทนี้จะเกี่ยวข้องสัมพันธ์ทางสังคม เพราะต้องมีวิธีการเข้าถึงผู้เชี่ยวชาญ และใช้ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญเหล่านั้น

5) รู้ว่าทำไมเพราะต้องการทำ (Care why) เป็นความรู้ในลักษณะของ ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ที่ผลักดันมาจากภายในตนเอง จัดเป็นความรู้ระดับของการใช้ ปัญญา (Wisdom) เนื่องจาก ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ (2548) ได้มีแนวคิดที่ว่า ควรที่จะมี ความรู้ที่เกิดมาจากการต้องการที่จะทำ ไม่ได้ทำเพราะต้องทำ หรือถูกใครกำหนดให้ทำ แต่เป็นค่านิยมในจิตใจ เป็น Self Actualization ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนไปสู่ความดี เพื่อ ประโยชน์ของสังคม เช่น ในการทำงานทางวิชาการ

Gene Belinger (2005 อ้างถึงใน ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์, 2548) กล่าวว่า ถ้ามีการพัฒนาความรู้ไปอีกระดับหนึ่งจะเกิดปัญญา (Wisdom) ซึ่งหมายถึง ความสามารถในการใช้ประสบการณ์ และความรู้ในการตัดสินใจ หรือการใช้วิจารณญาณ ได้เป็น อย่างดี การสะสมความรู้ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง จะทำให้เกิดเป็นแหล่งปัญญาหรือ ภูมิปัญญาได้ทำให้เข้าใจหลักการ (Principles) เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ในเรื่องราวต่าง ๆ (Insights) โดยที่พัฒนาการของการเกิดปัญญาเริ่มจากการนำข้อมูลที่มีอยู่มาประมวลผล ให้เป็นสารสนเทศจะทำให้เกิดความเข้าใจ และเห็นความสัมพันธ์มากขึ้น เมื่อเป็นความรู้จะ ทำให้เข้าใจรูปแบบของความสัมพันธ์ได้ดี และเมื่อเกิดเป็นปัญญาจะช่วยทำให้เข้าใจ

หลักการโดยการมองพัฒนาการจากข้อมูลมาเป็นสารสนเทศ และจากสารสนเทศเป็นความรู้เพื่อนำไปสู่การปฏิบัตินั้น ไม่สามารถมองแบบหยุดนิ่งได้แต่จำเป็นต้องพิจารณาบริบทของผู้นำไปใช้ประกอบด้วย พัฒนาการของความรู้

กาญจนา แก้วเทพ (2547) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) เป็นถ้อยคำที่กล่าวถึงสภาพความจริงที่ก้าวขึ้นมาอีกระดับหนึ่งเป็นระดับที่สาม (ต่อเนื่องจากระดับสารสนเทศ) ถ้อยคำที่จะเรียกว่าเป็นความรู้นั้นจะต้องเพิ่มคุณสมบัติของสารสนเทศที่ต้องผ่านกระบวนการปรุงแต่ง/จัดระบบเพิ่มเติม คือ

1) ต้องมีกระบวนการจัดระบบที่ประณีตมากยิ่งขึ้น เช่น มีการอ้างอิงกับข้อความที่อาจจะผ่านการพิสูจน์มาแล้ว มีความเชื่อมโยงอย่างเป็นเหตุเป็นผลระหว่างสารสนเทศกันเอง

2) ต้องมีความสัมพันธ์เชิงเหตุผล (Causal Order) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่าอะไรเป็นสิ่งที่มาก่อน (สาเหตุ) อะไรที่ตามมาทีหลัง (เป็นผล) กล่าวคือ มีลำดับของเวลา (Time Series)

3) ต้องมีความสม่ำเสมอ (Regularity) กล่าวคือ ข้อความที่กล่าวถึงความจริงนั้นต้องเป็นความจริงทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเฉพาะเป็นครั้งคราวหรือเป็นกรณียกเว้น

Morris (1986, อ้างถึงใน ธนพร เลื่อนประไพ 2547, หน้า 20) ได้ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่า ความรู้ หมายถึง ข้อเท็จจริง (Fact) ความเข้าใจที่ได้รับจากประสบการณ์ และเป็นข้อมูลต่าง ๆ ที่มนุษย์ได้รับตลอดจนรวบรวมสะสมไว้จากประสบการณ์ต่าง ๆ

Hideo Yamazaki (สำนักงาน ก.พ.ร.และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548, หน้า 8) ให้ความหมายของความรู้ เป็น สารสนเทศที่ผ่านกระบวนการคิดเปรียบเทียบ เชื่อมโยงกับความรู้อื่น จนเกิดเป็นความเข้าใจ และนำไปใช้ประโยชน์ในการสรุป และตัดสินใจในสถานการณ์ต่าง ๆ โดยไม่จำกัดช่วงเวลา

วิจารณ์ พานิช (2548, หน้า 5) ได้อธิบายว่า ความรู้ คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด ไม่ลืมหอย แต่จะยิ่งออกเงย หรือออกงามขึ้น เป็นสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ แต่การเปลี่ยนข้อสารสนเทศมาเป็นความรู้ ต้องกระทำผ่านคน โดยคน แม้จะมีเครื่องมือทางเทคโนโลยีมาช่วยก็ต้องผ่านสมองของมนุษย์ และจะดียิ่งขึ้นถ้าหากผ่านการปฏิสัมพันธ์ของ

สมองมนุษย์หลายคนเป็นการสร้างความรู้ในการทำงานร่วมกัน (Participatory learning through action) ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่ดีที่สุด ความรู้นั้นมีหลายนัย และหลายมิติ คือ

- 1) ความรู้ คือสิ่งที่นำไปใช้จะไม่หมด หรือสึกหรอแต่จะยิ่งออกเงยหรือออกงามขึ้น
- 2) ความรู้ คือสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติ
- 3) ความรู้ เกิดขึ้น ณ จุดที่ต้องการใช้ความรู้นั้น
- 4) ความรู้ เป็นสิ่งที่ขึ้นกับบริบท และกระตุ้นให้เกิดขึ้นโดยความต้องการซึ่งในยุคแรก ๆ ของการพัฒนาศาสตร์ด้านการจัดการความรู้ มองว่าความรู้มาจากการจัดระบบ และตีความสารสนเทศ (Information) ตามบริบท ซึ่งสารสนเทศก็ได้มาจากการประมวลข้อมูล (data) ดังนั้น ความรู้จะไม่มีประโยชน์เลย ถ้าไม่นำไปสู่การกระทำ หรือการตัดสินใจ

กล่าวโดยสรุป ความรู้หมายถึง สิ่งที่สะสมมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ จากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้า การปฏิบัติ จนกระทั่งเกิดความรู้ความเข้าใจที่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งในการวิจัย สรุปว่า ความรู้หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ การรับรู้ การศึกษา และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การแสดงความคิดเห็น การรณรงค์ของหน่วยงานต่าง ๆ จนส่งผลให้เกิดแนวปฏิบัตินำไปสู่การแก้ปัญหาได้

1.2 ประเภทของความรู้

พิเชฐ บัญญัติ (2549, หน้า 1) ประเภทของความรู้สามารถแบ่งออกเป็นสองประเภท คือ ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้แฝงเร้น หรือความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) ความรู้ชัดแจ้งคือความรู้ที่เขียนอธิบายออกมาเป็นตัวอักษร เช่น คู่มือปฏิบัติงาน หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ Blog ฯลฯ ส่วนความรู้แฝงเร้นคือความรู้ที่ฝังอยู่ในตัวคน ไม่ได้ถอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร หรือบางครั้งก็ไม่สามารถถอดเป็นลายลักษณ์อักษรได้ ความรู้ที่สำคัญส่วนใหญ่ มีลักษณะเป็นความรู้แฝงเร้น อยู่ในคนทำงาน และผู้เชี่ยวชาญในแต่ละเรื่อง จึงต้องอาศัยกลไกแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้คนได้พบกัน สร้างความไว้วางใจกัน และถ่ายทอดความรู้ระหว่างกัน และกัน

1.2.1 ความรู้แบบฝังลึก

ความรู้แบบฝังลึก (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายโดยใช้คำพูดได้ มีรากฐานมาจากการกระทำ และประสบการณ์ มีลักษณะเป็นความเชื่อ ทักษะ และเป็นอัตวิสัย (Subjective) ต้องการการฝึกฝนเพื่อให้เกิดความชำนาญ มี

ลักษณะเป็นเรื่องส่วนบุคคล มีบริบทเฉพาะ (Context-specific) ทำให้เป็นทางการ และสื่อสารยาก เช่น วิจัยญาณ ความลับทางการค้า วัฒนธรรมองค์กร ทักษะ ความเชี่ยวชาญในเรื่องต่าง ๆ การเรียนรู้ขององค์กร ความสามารถในการชิมรสไวน์ หรือกระทั่งทักษะในการสังเกตเปลวควันจากปล่องโรงงานว่ามีปัญหาในกระบวนการผลิต หรือไม่

1.2.2 ความรู้ชัดแจ้ง

ความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่รวบรวมได้ง่าย จัดระบบ และถ่ายโอนโดยใช้วิธีการดิจิทัล มีลักษณะเป็นวัตถุวิสัย (Objective) เป็นทฤษฎี สามารถแปลงเป็นรหัสในการถ่ายทอดโดยวิธีการที่เป็นทางการ ไม่จำเป็นต้องอาศัยการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นเพื่อถ่ายทอดความรู้ เช่น นโยบายขององค์กร กระบวนการทำงาน ซอฟต์แวร์ เอกสาร กลยุทธ์ เป้าหมาย และความสามารถขององค์กร

1.3 ระดับความรู้

James Brain Quinn (อ้างอิงในสำนักงาน ก.พ.ร และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ, 2548, หน้า 16) แบ่งระดับความรู้เป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 Know –what (รู้วาคืออะไร) เป็นความรู้เชิงรับรู้ หรือความรู้ที่ได้รับมาจากการเรียน เห็น หรือจดจำ มีลักษณะเป็นความรู้ในภาคทฤษฎีว่า สิ่งนั้นคืออะไร

ระดับที่ 2 Know-how (รู้ว่าเป็นอย่างไร /รู้วิธีการ) เป็นความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

ระดับที่ 3 Know-why (รู้วาคือทำไม /รู้เหตุผล) เป็นความเข้าใจที่ลึกซึ้งเชิงเหตุผลที่สลับซับซ้อนขึ้น ภายใต้เหตุการณ์ และสถานการณ์ต่าง ๆ ความรู้ในระดับนี้สามารถพัฒนาได้บนพื้นฐานของประสบการณ์ในการแก้ไขปัญหา และการอภิปรายร่วมกับผู้อื่น

ระดับที่ 4 Care –why (ใส่ใจกับเหตุผล) เป็นความรู้ในลักษณะการสร้างสรรค์ที่มาจากตัวเอง บุคคลที่มีความรู้ในระดับนี้จะมีเจตจำนง แรงจูงใจ และการปรับตัวเพื่อความสำเร็จ

ดังนั้น ในการจัดการความรู้ องค์กรต้องคำนึงถึงระดับของความรู้เพื่อก่อให้เกิดการบรรลุผลด้วย

2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความตระหนัก

2.1 ความหมายของความตระหนัก

เริงชัย คงสง (2547, หน้า 34) กล่าวว่า ความตระหนัก เป็นสภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวกับความสำนึก ความรู้สึกนึกคิดและความปรารถนาต่าง ๆ ของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง โดยมีเหตุการณ์ สภาพแวดล้อมในสังคม หรือสิ่งเร้าจากภายนอกเป็นปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดความตระหนัก หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง ความตระหนักมีความหมายใกล้เคียงกับความสำนึกนั่นเอง

ทิพย์รัตน์ สุภา (2549, หน้า 10) กล่าวว่า ความตระหนัก (Awareness) หมายถึง ความรู้สึก ความสำนึก หรือการเห็นความสำคัญของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือเหตุการณ์ใดเหตุการณ์หนึ่ง ความตระหนักเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับความรู้สำนึกว่ามีสิ่งนั้นอยู่สามารถจำแนก และรับรู้ได้ เป็นพฤติกรรมที่ละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความรู้สึก และอารมณ์

กุลวดี สุดหล้า (2550, หน้า 14) กล่าวว่า ความตระหนัก หมายถึง การแสดงออกซึ่งความรู้สึกความคิดเห็น ความสำนึก เป็นภาวะที่บุคคลเข้าใจ และประเมินสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับตนเองได้โดยอาศัยระยะเวลา เหตุการณ์ ประสบการณ์ หรือสภาพแวดล้อม เป็นปัจจัยทำให้คนเกิดความตระหนัก

วีระชน ชาวผ่อง (2551, หน้า 42) กล่าวว่า ความตระหนัก คือ สภาวะการณ์มีผลให้เกิดความรู้สึก การรับรู้มุ่งสู่สภาวะจิตแห่งตน คือ ทศนคติ ความคิด ความเชื่อ ความสนใจ อันจะก่อให้เกิดความตระหนัก และจิตสำนึก

จากความหมายของ ความตระหนัก ที่นักวิชาการข้างต้นกล่าวมา สรุปได้ว่า ความตระหนัก หมายถึง ความสำนึกซึ่งเป็นสภาวะทางจิตใจของบุคคลที่เกิดจากความสำนึกเหนือความรู้สึกกับผัสชอบต่อเหตุการณ์ หรือปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยอาศัยระยะเวลา ประสบการณ์ และสภาพแวดล้อมในสังคมเป็นสิ่งที่ช่วยในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมนั้น ๆ กล่าวคือเมื่อมีสิ่งมากระตุ้น จึงเกิดความตระหนักขึ้นนั่นเอง

2.2 ความสำคัญของความตระหนัก

เรวัธน์ วัฒนไชย (2550) กล่าวว่า ความตระหนักในคุณค่าแห่งตน มีประโยชน์ต่อตัวเราหลายประการ สรุปได้ ดังนี้

- 1) ทำให้รู้จักตัวตนที่แท้จริงของเรา
- 2) ทำให้เกิดการปรับปรุงตนเองด้วยความสมัครใจ

3) สามารถดึงเอาพลังแห่งศักยภาพของตนมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดได้

4) ทำให้ตัวเรามีบุคลิกภาพดี เป็นที่รักแก่บุคคลทั่วไป และทำให้เกิดความร่วมมือซึ่งกัน และกันในภาระกิจการงาน

5) มีความสุขในการปฏิบัติหน้าที่การงาน

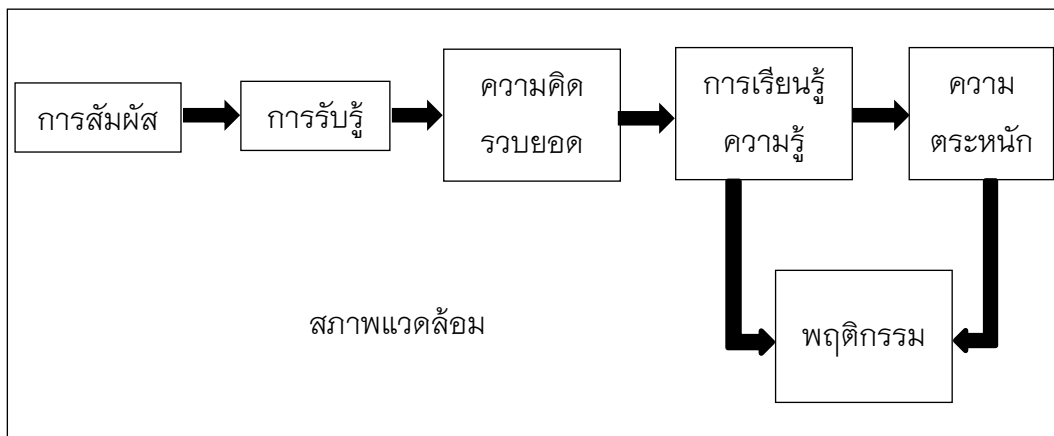
6) หน่วยงาน องค์กร สังคม เป็นมิตร และผูกพันมีไมตรีจิตช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกัน และกันทำให้มีความเจริญก้าวหน้า

ดังนั้น ความตระหนักจึงมีความสำคัญจำเป็นต่อการเรียนการสอน ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้เรียนไปในทางที่ดีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว และในการสร้างความตระหนักต่อองค์ปัจจัยหลายอย่าง ได้แก่ ประสบการณ์ในการรับรู้ ความใส่ใจเห็นคุณค่า ลักษณะ และรูปแบบในสิ่งเร้า ระยะเวลา และความถี่ในการรับรู้ ประสบการณ์ ที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสอดคล้องกับชีวิตประจำวันจึงจะสามารถสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นได้

2.3 ขั้นตอน และกระบวนการเกิดความตระหนัก

Good (อ้างถึงใน การุณย์ ประทุม และคณะ 2549, หน้า 7) กล่าวถึงกระบวนการเกิดความตระหนัก ว่าเป็นผลมาจากกระบวนการทางปัญญา กล่าวคือ เมื่อบุคคลได้รับการกระตุ้นจากสิ่งเร้าหรือสัมผัสจากสิ่งเร้าแล้วจะเกิดความรู้เมื่อรับรู้ขั้นตอนต่อไปก็จะเข้าใจสิ่งเร้า นั้น คือ เกิดความคิดรวบยอด และนำไปสู่การเรียนรู้ คือ ความรู้ในสิ่งนั้น และนำไปสู่การเกิดความตระหนักในที่สุดซึ่งความรู้ และความตระหนักต่าง ๆ ก็จะนำไปสู่การกระทำ หรือการแสดงพฤติกรรมของบุคคลต่อสิ่งเร้า นั้น ๆ

ดังภาพประกอบ 2

ภาพประกอบ 2 ขั้นตอน และกระบวนการเกิดความตระหนัก

ที่มา : Cater V. Good 1973: 54 อ้างถึงใน วีระชน ชาวพ่อง, 2551: 43

2.4 การวัดความตระหนัก

ชวาล แพร์ตกุล (อ้างถึงใน ศิริกาญจน์ ศิริเลข, 2551) ความตระหนัก (AWARENESS) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการรู้สำนึกในสิ่งนั้นอยู่ จำแนก และรู้จัก ซึ่งเป็นพฤติกรรมละเอียดอ่อนเกี่ยวกับความรู้สึก และอารมณ์ ดังนั้น การจะทำการวัด และประเมินจะต้องมีหลักการ และวิธีการ รวมถึงเทคนิคเฉพาะ ดังนี้

2.4.1 วิธีการสัมภาษณ์ (Interview) อาจเป็นการสัมภาษณ์ชนิดที่มีโครงสร้างแน่นอน โดยสร้างคำถาม และคำตอบให้เลือกเหมือน ๆ กันกับแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ และคำถามจะต้องตั้งไว้ก่อน เรียงลำดับก่อนหลังไว้อย่างดี หรืออาจเป็นแบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ที่มีไว้แต่หัวข้อใหญ่ ๆ ให้ผู้ตอบมีเสรีภาพในการตอบมาก ๆ และคำถามก็เป็นไปตามโอกาสอำนวย และขณะที่สนทนานั้น

2.4.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) อาจเป็นชนิดเปิด หรือปิด หรือผสมผสานระหว่างเปิดกับปิดก็ได้

2.4.3 แบบตรวจสอบรายการ (Checklist) เป็นเครื่องมือวัดชนิดที่ได้ตรวจสอบว่าเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วย มี หรือไม่มี สิ่งที่กำหนดในรายการอาจอยู่ในรูปของการทำเครื่องหมายตอบ หรือว่า ใช่ หรือไม่ใช่ก็ได้

2.4.4 มาตรวัดคุณภาพ (Rating Scale) เครื่องมือชนิดนี้เหมาะสำหรับวัดอารมณ์ และความรู้สึกที่ต้องการทราบความเข้ม (Intensity) ว่ามีมากน้อยเพียงใดในเรื่องนั้น

2.4.5 การใช้ความหมายภาษา (Semantic Differential Technique: SD) เทคนิคการวัดโดยใช้ความหมายของภาษาของชาลส์ อี. ออสกู๊ด (Charles E. Osgood) เป็นเครื่องมือวัดได้ครอบคลุมชนิดหนึ่ง

2.5 ความตระหนักในสิ่งแวดล้อม

กิตติภูมิ มีประดิษฐ์ (2552 บทคัดย่อ) กล่าวไว้ว่า ความตระหนัก ตามความหมายที่อ้างอิงจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายของความตระหนัก (กิริยา) ว่า รู้ประจักษ์ชัด รู้ชัดเจน ดังนั้น ความตระหนักในสิ่งแวดล้อม จึงหมายถึง การรู้ประจักษ์ชัด หรือรู้ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อม ความตระหนักในสิ่งแวดล้อมมีความหมายโดยนัยเหมือนกับการมีจิตใต้สำนึกในการรักษาสิ่งแวดล้อม เพราะความตระหนักเป็นการรู้ที่อยู่ใต้จิตสำนึกตลอดเวลา ครั้งใดที่เกิดปัญหา หรือพบเห็นเรื่องราวที่เรามีความรู้ก็จะดึงจิตใต้สำนึกทำให้เห็นภาพได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะในภาวะใดก็ตาม ความสำนึกที่ฝังลึก และถูกต้องนั้นจะไม่เปลี่ยนแปลง การรู้ประจักษ์ชัด หรือการรู้ชัดเจนในเรื่องสิ่งแวดล้อมนั้น ถ้าจะใช้คำพูดที่สามารถจดจำได้ง่ายสำหรับบุคคลทั่วไป น่าจะใช้คำว่า “รู้แจ้งเห็นจริงในเรื่องสิ่งแวดล้อม” ซึ่งการรู้แจ้งเห็นจริงนั้น ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้ทางสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องตามหลักการ คือรู้กว้าง และรู้จักการผสมผสานศาสตร์แขนงต่าง ๆ เข้ามาใช้แก้ปัญหาาร่วมกันในทุก ๆ ครั้งที่เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

1. ความหมายของป่าไม้

นิวัติ เรืองพานิช (2544, หน้า 223) ให้ความหมายว่า ป่าไม้ คือ สังคมของต้นไม้ และสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ อันมีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกัน และปกคลุมเนื้อที่อันกว้างใหญ่ มีการใช้ประโยชน์จากอากาศน้ำ และวัตถุธาตุต่าง ๆ ในดิน เพื่อการเจริญเติบโตจนถึงอายุขัยและเพื่อสืบพันธุ์ของตนเอง ทั้งให้ผลผลิต และบริการที่จำเป็น อันจะขาดเสียมิได้ต่อมนุษย์

ทิวา สรรพกิจ (อ้างถึงใน มิตรชัย อานันทนสกุล, 2544, หน้า 12) กล่าวไว้ว่า ป่าไม้ หมายรวมถึง ดิน น้ำ สัตว์ป่า และสิ่งมีชีวิตทุกอย่างในสังคมของป่าที่มีผลทำให้สามารถอำนวยประโยชน์ทั้งทางตรง และทางอ้อมแก่สังคมมนุษย์

สรุปได้ว่า ป่าไม้ หมายถึง สังคมของพันธุ์ไม้ทุกชนิด รวมถึง ดิน หิน น้ำ สัตว์ป่า วัตถุธาตุ อากาศ จากการรวมตัวของสิ่งเหล่านี้เป็นสังคมของสิ่งมีชีวิต และไม่มีชีวิต ที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกัน และกันทั้งเป็นประโยชน์แก่สังคมมนุษย์

2. ความหมายของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2.1 ความหมายของคำว่า การอนุรักษ์

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียทรัพยากรโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และจะต้องการกระจายการใช้ประโยชน์ได้จากทรัพยากรโดยทั่วถึงกันด้วย ฉะนั้นการอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่ต้องนำทรัพยากรมาใช้ประโยชน์ให้ถูกต้องตามการเทศ

จิระ จินตบุญกุล (2555, หน้า 1) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้สิ่งที่มีอยู่อย่างเหมาะสม และก่อให้เกิดประโยชน์ได้มากที่สุดตลอดไป มิใช่การเก็บรักษาแต่เพียงอย่างเดียว แต่เป็นลักษณะการใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด และมีการฟื้นฟูดูแลรักษาอย่างดี เพื่อให้สิ่งที่มีอยู่นั้นอำนวยประโยชน์ได้มากที่สุด

กรมป่าไม้ (สำนักจัดการทรัพยากรป่าไม้ที่ 4 สาขาพิษณุโลก, 2555) ให้ความหมายการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม หมายถึง การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมอย่างฉลาด โดยใช้ให้น้อย เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียหายต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด

จากนักวิชาการได้กล่าวไว้ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า การอนุรักษ์เป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรป่าไม้อย่างชาญฉลาด และอย่างมีประสิทธิภาพ ให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุด และเป็นเวลานานที่สุด รวมทั้งการดูแลรักษา และทำให้การสูญเสียจากการใช้ประโยชน์ต่าง ๆ ให้น้อยที่สุด

1. หลักการ และวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

เกษม จันทรแก้ว (2538, หน้า 22-28) กล่าวว่า การอนุรักษ์นั้นเป็นเรื่องมีรายละเอียดมาก และมักเป็นปัญหาเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และวัฒนธรรม ซึ่งนอกเหนือจากความสามารถของแต่ละบุคคล แต่ละองค์กร จะแก้ไขโดยลำพังได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย ในการอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม

ในทุกโอกาสที่จะทำได้ การอนุรักษ์จึงต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรฐาน และการสร้างแผน การอนุรักษ์ต่อไป ได้สรุปหลักการอนุรักษ์ไว้ ดังนี้

1) การใช้อย่างยั่งยืน (Sustainable Use) หมายถึง การใช้ด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสมให้ผลผลิตมาก มีของเสีย หรือมลภาวะเกิดขึ้นน้อย ก่อให้เกิดการฟื้นตัว มีศักยภาพในการให้ผลผลิตแบบยั่งยืนต่อเนื่องตลอดไป ทรัพยากรทุกประเภททุกกลุ่มต้องมีการใช้อย่างยั่งยืน และต้องมีแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งการเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ปริมาณการเก็บเกี่ยวเพื่อการใช้ ช่วงเวลาที่นำมาใช้ และกำจัด/บำบัดของเสีย และมลพิษให้หมดไปหรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษภัย

2) การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม (Recovery) ทรัพยากรเมื่อมีการใช้ย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเนื่องจากการใช้อย่างไม่เหมาะสม เก็บเกี่ยวทรัพยากรนั้นมากเกินไปเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบ เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป ไม่ถูกต้องตามกาลเวลา เกิดมลพิษจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูให้ดีขึ้นก่อน จนทรัพยากรนั้นตั้งตัวได้ จึงสามารถนำไปใช้ในโอกาสต่อไป ทั้งนี้การใช้เวลาการฟื้นฟู การบำบัด หรือการทดแทนอาจเป็นปี ๆ

3) การสงวนของหายาก (Preservation) ทรัพยากรบางชนิดประเภทใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้ทรัพยากรบางชนิดหายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้เกิดขึ้นอาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้ เพื่อเป็นแม่พันธุ์ในการผลิตให้มากขึ้นจนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว ก็สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้

โดยที่หลักการอนุรักษ์ทั้ง 3 หลักการนี้ มีความสัมพันธ์ต่อกัน และกัน กล่าวคือ ต้องใช้ร่วมกันตั้งแต่การใช้ทรัพยากรต้องพิจารณาให้ดีกว่า จะมีทรัพยากรใช้ตลอดไปหรือไม่ หรือถ้าใช้สิ่งใดมากเกินไป จำเป็นต้องสงวน หรือเก็บรักษาเอาไว้ จะเห็นได้ว่าหลักการทั้ง 3 หลักการจะผสมผสานกันเสมอ

เต็มดวง รัตนทัศนีย์ และวราพร ศรีสุพรรณ (2539, หน้า 197) กล่าวถึงวิธีการอนุรักษ์มีหลายวิธีด้วยกันแต่จะใช้วิธีใดขึ้นอยู่กับทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิด ดังนั้น กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อาจใช้วิธีเดียวกัน หรือหลายวิธีก็ได้ ดังต่อไปนี้

1) การป้องกันรักษา (Protection) เป็นการรักษาสภาพต่าง ๆ ของทรัพยากรให้คงเดิมทั้งด้านปริมาณ และคุณภาพให้ยั่งยืนตลอดไป เช่น ทิวทัศน์ธรรมชาติ ทรัพยากรน้ำ ป่าไม้ ดิน เป็นต้น

2) การบูรณะฟื้นฟู (Restoration) เป็นการซ่อมบำรุงปฏิสังขรณ์ให้ฟื้นตัวขึ้นใหม่ เช่น ป่าไม้ที่ถูกโค่นทำลายต้องฟื้นฟูขึ้นมาใหม่ สัตว์มีจำนวนลดลง ต้องเพาะพันธุ์เพิ่มขึ้น

3) การปรับปรุงให้ดีขึ้น (Improvement) คือ พยายามใช้ธรรมชาติให้เป็นประโยชน์มากที่สุด และปรับปรุงให้ดีกว่าสภาพธรรมชาติ เช่น ปรับปรุงคุณภาพทรัพยากรดิน เพื่อให้ใช้ประโยชน์จากการทำนาปีละครั้งเป็นสองครั้ง

4) การใช้อย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency) คือ โดยเฉพาะทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้แล้วสิ้นเปลืองหมดไป ไม่สามารถนำกลับมาใช้ได้อีก เช่น ทรัพยากรแร่ธาตุ ต้องมีวิธีการพัฒนาแร่ธาตุขึ้นมาใช้อย่างมีประสิทธิภาพให้เกิดการสูญเสียน้อยที่สุด

5) การนำกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ทรัพยากรธรรมชาติบางอย่างเมื่อใช้แล้วนำเอากลับมาใช้ใหม่ได้อีก เช่น เศษเหล็กนำมาถลุงใหม่ กระดาษ พลาสติก เป็นต้น

6) การใช้สิ่งอื่นทดแทน (Substitution) คือ การคิดค้นหาสิ่งอื่นมาใช้ทดแทนทรัพยากรที่หายาก หรือกำลังจะหมดไป เช่น ใช้พลาสติกแทนภาชนะบรรจุน้ำ

7) การประดิษฐ์สิ่งใหม่ขึ้นมาใช้แทน (Inventory) โดยอาศัยวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวิทยาการสมัยใหม่ ค้นหาล้างประดิษฐ์ใหม่ ๆ ขึ้นมาใช้แทนทรัพยากรที่หายาก หรือกำลังจะหมดไป เช่น น้ำมัน

8) การสำรวจตรวจค้น (Discovery) ทรัพยากรบางอย่างอาจถูกปล่อยทิ้งไม่ได้นำมาใช้ประโยชน์ ควรตรวจค้นหามาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เช่น พลังงานแสงแดด

จากนักวิชาการที่ได้กล่าวไว้ในข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า หลักการ และวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการเลือกวิธีปฏิบัติซึ่งต้องคำนึงถึงประโยชน์ และผลกระทบต่อทรัพยากรภายใต้แนวคิดการป้องกันรักษาทรัพยากรที่หายากใกล้สูญพันธุ์ การฟื้นฟูบูรณะทรัพยากรที่เสื่อมโทรมให้คืนสู่ความอุดมสมบูรณ์ การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ การนำกลับมาใช้ใหม่ การใช้สิ่งอื่นทดแทน รวมทั้งการสำรวจตรวจค้น และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

นเรศ สงเคราะห์สุข (อ้างถึงใน เอกวิทย์ นวเศรษฐ, 2554, หน้า 7) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะที่เป็นกระบวนการของการพัฒนาตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ได้แก่ การวิจัย การวางแผน การตัดสินใจดำเนินงาน การบริหารจัดการ การติดตาม และประเมินผล ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น

สรยุทธ จันสุข (ม.ป.ป.) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข็งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่าง ๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง การมีส่วนร่วมในการสนับสนุนที่เป็นไปในรูปของผู้เข้าร่วมมีส่วนร่วมทำให้เกิดผลของกิจกรรมที่เข้าร่วมมิใช่เป็นผู้ร่วมคิดตัดสินใจ หรือผู้ได้รับประโยชน์เท่านั้น

จินตวีร์ เกษมสุข (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่มการพิจารณาตัดสินใจการร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อตัวประชาชนเอง

วัลภา พรหมฤทธิ์ (2550, หน้า 23) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่าการมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการ หรือวิธีการต่าง ๆ ที่เปิดโอกาส ส่งเสริม สนับสนุน ให้ประชาชนในชุมชนเข้ามามี ส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ร่วมชื่นชมในผลสัมฤทธิ์ในการดำเนินกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง หรือหลาย ๆ กิจกรรม โดยใช้ศักยภาพที่มีอยู่ ซึ่งการดำเนินงานกิจกรรมต้องอาศัยประชาชนพ่อแม่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความถาวรยั่งยืน เช่นเดียวกัน

รัตนธิชา ฤชาอนันต์วิทวัส (2554, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล กลุ่มคน หรือองค์กรได้ร่วมกันคิด แก้ไขปัญหา ร่วมดำเนินการ และทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง โดยร่วมกันวางแผน ร่วมปฏิบัติงาน และร่วมติดตามผลการดำเนินงาน เพื่อพัฒนาสิ่งหนึ่งสิ่งใดให้บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือ ทำให้บุคคลได้ประโยชน์จากการกระทำสิ่งเหล่านั้น

1.1 การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และครู

มีนักศึกษาหลายท่านได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation)

ดังนี้

พงศ์พันธ์ แก้วหางค์ (2550, หน้า 41) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และครู ว่า บุคคลผู้ให้การอบรม เลี้ยงดู คุ้มครอง ปกป้อง ดูแล รักษา ส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนที่ อยู่ในปกครองซึ่งได้แก่ บิดา มารดา ญาติพี่น้อง หรือผู้อุปการะได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ดำเนินการ ร่วมคิด ร่วมฟัง ร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับ ผลประโยชน์ ร่วมส่งเสริม สนับสนุนช่วยเหลือ ป้องกันแก้ไขปัญหา และร่วมประเมินผลในกิจการ ใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อตัวนักเรียนทั้งทางตรง และทางอ้อม

รัตนิชา ฤชานันต์วิทวัส (2554, หน้า 31) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองคือการให้ผู้ปกครอง และครู เข้ามามีส่วนร่วมในการ บริหารจัดการ วางแผน ร่วมกิจกรรม และดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และการเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียนการสอน พัฒนาเด็กเยาวชนเพื่อให้ผู้ปกครอง และครูเกิดความพึงพอใจมากที่สุด

1.2 การมีส่วนร่วมของประชาชน

ยุพาพร รูปงาม (2545, หน้า 67) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่บุคคลเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาด้วยตนเอง เน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแข็งขันของบุคคล แก้ปัญหาร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสม และสนับสนุน ติดตามการปฏิบัติงานขององค์กร และบุคคลที่เกี่ยวข้อง

สุนทร กองทรัพย์ (2548, หน้า 65) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่บุคคล หรือกลุ่มคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการในรูปกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งด้วยความสมัครใจเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ได้ตั้งใจอันเป็นประโยชน์ต่อบุคคล ต่อกลุ่มคน รวมทั้งต่อส่วนรวม โดยที่ประชาชนต้องเป็นคนตัดสินใจในกระบวนการมีส่วนร่วมด้วยตนเอง และรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น

ประชัย ศรีจามร (2549, หน้า 65) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนว่า เป็นการสร้างโอกาสให้ประชาชนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในแนวทางการพัฒนาโดยผ่านทางกระบวนการส่งเสริม ชักนำ การสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการเรียนรู้ การริเริ่มในการคิดร่วมกำหนดแนวทางในการพัฒนา ร่วมแก้ไข และวางแผนปฏิบัติ รวมทั้งมีส่วนร่วมมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือทรัพยากรทางการบริการตลอดจนอำนาจในการตัดสินใจในการกำหนดกิจกรรม แนวทางในการดำเนินกิจกรรมของตนเองให้เกิดขึ้นภายในชุมชนด้วยความเต็มใจ และเต็มความสามารถของตนเองเพื่อเพิ่ม และพัฒนาชีวิต

ความสามารถในการจัดการ และควบคุมการใช้ และการกระจายทรัพยากรตลอดจนปัจจัยการผลิตในสังคมอันจะนำไปสู่การพึ่งพาตนเอง

พระมหาประกาศิต สิริเมธ (ฐิติปสิทธิกร) (2556, หน้า 67) กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผล และร่วมรับผิดชอบด้วยกันไม่ว่าจะเป็นของบุคคล หรือของกลุ่ม ทั้งนี้ก็เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการซึ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงาน หรือดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงาน หรือโครงการ เกิดประสิทธิผล หรือคือการที่ประชาชน หรือกลุ่มคนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจช่วยปฏิบัติการเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน ร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกันตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจกำหนดปัญหา ความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในชุมชน กลุ่มองค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผลด้วยความรับผิดชอบ ไม่ว่าจะเป็นส่วนรวม หรือบุคคลเพื่อให้เกิดงานดำเนินงานกิจกรรมต่าง ๆ ตามแผนงาน พาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดี ตามวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงซึ่งจะพาให้เกิดพลังของชุมชน

1.3 การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าตามแนวพุทธ

พระพุทธศาสนา นับว่าเป็นศาสนาแห่งการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างแท้จริง โดยเฉพาะเรื่องป่าไม้ เพราะพระพุทธศาสนากับป่าไม้มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด พระพุทธเจ้าก็ทรงใช้ชีวิตอยู่ท่ามกลางป่าไม้เป็นส่วนใหญ่ตลอดพระชนม์ชีพ รวมทั้งหลักธรรมคำสอนก็เกิดจากการหลอมรวมผสมผสานจากธรรมชาติ การอุปมาสาธกยกเป็นตัวอย่างก็ล้วนแต่อ้างอิงจากทรัพยากรธรรมชาติแทบทั้งสิ้น เป็นผลก่อให้เกิดความรัก ความกตัญญู ความสำนึกต่อทรัพยากรธรรมชาติอย่างแท้จริง เพื่อให้เห็นแนวคิด หลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติ อันจะนำไปสู่การอนุรักษ์ป่าไม้ตามพุทธวิธีที่จะนำไปสู่การคืนความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรป่าไม้

พระโสว โชติวณฺโณ (2555 หน้า 21-22) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตอุบลราชธานี) ในแง่ของพระพุทธศาสนาองธรรมชาติหลายมุม ซึ่ง

เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของคนในสังคมซึ่งพระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตฺโต) ท่านได้แสดงทัศนะไว้ว่า พระพุทธศาสนามองธรรมชาติว่า โดยสาระสำคัญแล้วมีอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) มองเห็นธรรมชาติเป็นเรื่องรื่นรมย์ น่าชื่นชมความงาม และมีความสุขกับธรรมชาติ
- 2) เห็นพืชพันธุ์มนุษย์ และสัตว์ทั้งหลายในธรรมชาติ เป็นเพื่อนร่วมกฎของธรรมชาติอันเดียวกันกับตน จะต้องมีเมตตาไมตรีต่อกัน และ
- 3) มองธรรมชาติเป็นสภาพแวดล้อม ที่มีคุณค่าเกื้อกูล ต่อการพัฒนาของมนุษย์

จากนักวิชาการกล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนการพัฒนาทั้งในการแก้ไขปัญหา และป้องกันปัญหาโดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ร่วมกำหนดนโยบาย ร่วมวางแผน ตัดสินใจ และปฏิบัติตามแผน ร่วมตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ ร่วมติดตามประเมินผล และรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ และได้รับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งในที่นี้หมายถึง การสร้างโอกาสให้ผู้ปกครอง ครูในโรงเรียน และพระสงฆ์ เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้

2. รูปแบบของการมีส่วนร่วม

จินตวีร์ เกษมสุข (ม.ป.ป.) กล่าวไว้ว่า การที่ประชาชนภายในพื้นที่ที่มีการรวมกลุ่มในรูปของประชาคม หรือชุมชน ซึ่งเป็นแนวคิดที่สนับสนุนความเข้มแข็งของชุมชนและสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขปัญหา ซึ่งการแก้ปัญหานั้นจำเป็นต้องมีความร่วมมือทำพร้อม ๆ กันในทุกระดับ ต้องระดมทุกองค์ประกอบในสังคม โดยเฉพาะชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเป็นชุมชนให้มีความเข้มแข็งสามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตนเอง รูปแบบของการมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 4 รูปแบบ ดังนี้

2.1. การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการรวมทั้งผลกระทบที่ คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจดำเนินโครงการ

2.2. การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการหารือ ระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้อง และได้รับผลกระทบ เพื่อรับฟังความคิดเห็น และตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติม เพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการ และกิจกรรมมากขึ้น

2.3. การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ หรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการ หรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลในการดำเนินโครงการ หรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นซึ่งมีหลายรูปแบบ ได้แก่

2.3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) โดยจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการโดยเจ้าของโครงการ หรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการ และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบข้อซักถาม

2.3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นต้องเชิญผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกมาช่วยอธิบาย และให้ความเห็นต่อโครงการ ซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

2.3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบังทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการ และฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์ และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน

2.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทในการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ ลักษณะที่สำคัญของการมีส่วนร่วมว่า เป็นเรื่องของกระบวนการ ซึ่งได้สรุปถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วมได้ 4 ขั้นตอนหลัก ๆ ดังนี้

2.4.1. มีส่วนร่วมในการคิด ศึกษา และค้นคว้าหาปัญหา และสาเหตุของปัญหาตลอดจนความต้องการของชุมชน

2.4.2. มีส่วนร่วมในการวางนโยบาย หรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อลด และแก้ไขปัญหา

2.4.3. มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัด หรือปรับปรุงระบบการบริหารทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และปฏิบัติงานให้บรรลุตามเป้าหมาย

2.4.4. มีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม และประเมินผลการทำงาน การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจำเป็นต้องใช้วิธีการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ที่เหมาะสม ในการนำพาข่าวสารจากหน่วยงานภาครัฐบาล หรือเอกชน ไปสู่ประชาชนผู้เป็นเป้าหมาย สิ่งสำคัญในการกระตุ้น และสร้างแรงจูงใจให้ประชาชน หรือชุมชนได้รับความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูลที่ต้องการสื่อสารนั้น ต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะถือว่าเป็นส่วนช่วยให้กระบวนการติดต่อสื่อสารสัมพันธ์ หรือแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่าง สมาชิกในสังคมเป็นไปได้โดยสะดวกขึ้น กล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชน ให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาของสังคม และประเทศชาติได้

แนวคิดเยาวชนกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน

1. ความหมายของเยาวชน

สารานุกรมเสรี (2557) ให้ความหมายของ “เยาวชน” ว่า บุคคลที่มีอายุไม่ต่ำกว่า 14 ปีบริบูรณ์ แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์ และไม่ใช้ผู้บรรลุนิติภาวะแล้วจากการจดทะเบียนสมรส ในทางกฎหมายก็ถือว่าบุคคลที่มีอายุระหว่างนี้เป็นเยาวชน และหากต้องระวางโทษก็จะพิจารณาโทษแตกต่างจากผู้ใหญ่

2. ความหมายของป่าชุมชน

สารานุกรมเสรี (2556) สรุปไว้ว่า ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าไม้ที่ได้รับการจัดการโดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากประชาชน และองค์กรชุมชน ทั้งทางตรง และทางอ้อม ตามความเชื่อ และวัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างต่อเนื่อง และยั่งยืน เป็นป่าที่ประชาชนเข้าไปใช้สอยตามวิถีชีวิตของคนทุกคนในชุมชนนั้น ทั้งเรื่องการทำมาหากิน ระบบครอบครัวเครือญาติ ประเพณีความเชื่อ อำนาจ และกฎระเบียบในชุมชน ป่าชุมชนจึงมีหลายรูปแบบ ขึ้นอยู่กับลักษณะภูมิเวศ และวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชนในท้องถิ่น

มูลนิธิสืบนาคะเสถียร (ม.ป.ป.) ได้สรุปไว้ว่า ป่าชุมชน คือ รูปแบบการใช้ที่ดินป่า และทรัพยากรต่าง ๆ จากป่าที่ชาวบ้านตามชุมชนในชนบทที่อยู่ในป่า หรืออยู่ใกล้ป่า ได้ใช้กันมานานแล้วโดยมีระบบการจำแนกการใช้ที่ดินป่า และทรัพยากรต่าง ๆ มีอาณาเขต และกฎเกณฑ์การใช้เป็นที่รับรู้ และยอมรับกันทั้งภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงพร้อมทั้งมีองค์กรชาวบ้านรูปแบบหนึ่งรับผิดชอบด้านการจัดการอย่างเหมาะสมบนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้านอันเกิดจากการสะสมประสบการณ์แห่งการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นโดยผ่านกระบวนการถ่ายทอด และสะสมภูมิปัญญานั้นมาหลายชั่วอายุคน

จากนักวิชาการที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ป่าชุมชน หมายถึง พื้นที่ป่าไม้ที่ชุมชนเหล่านั้นได้บริหารจัดการในองค์กรชุมชนตนเองในการใช้ประโยชน์จากป่า ด้านแหล่งอาหาร ยารักษาโรค เชื้อเพลิง ไม้สำหรับปลูกสร้างบ้านเรือน และแหล่งน้ำในการเกษตรตามระบบครอบครัวเครือญาติ ประเพณีความเชื่อ อำนาจ วัฒนธรรมการปรับตัวให้เข้ากับภาวะ มีกฎระเบียบ กฎเกณฑ์การใช้เป็นที่รับรู้ และยอมรับกันทั้งภายในชุมชน และชุมชนใกล้เคียงโดยใช้ภูมิปัญญา การสะสมประสบการณ์ และการถ่ายทอดรุ่นสู่รุ่นมานาน

3. เยาวชนกับการอนุรักษ์ป่าไม้

ศูนย์เครือข่ายการเรียนรู้เพื่อภูมิภาค (2557) โครงการ “รักษาน่าน” เป็นโครงการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ จังหวัดน่าน ตามพระราชดำริสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เนื่องด้วยทรงเห็นว่าน่านเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีพื้นที่ทรงงานทั้งในส่วนของโรงเรียนที่ดำเนินกิจกรรมการพัฒนาเด็ก และเยาวชนตามพระราชดำริ ศูนย์การเรียนรู้ชุมชนชาวไทยภูเขาแม่ฟ้าหลวง และพื้นที่ของศูนย์ภูฟ้าพัฒนาอำเภอบ่อเกลือ ในโอกาสที่เสด็จพระราชดำเนินไปทรงติดตามความก้าวหน้าของโครงการตามพระราชดำริในพื้นที่อย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลากว่า 20 ปีได้ทอดพระเนตรเห็นพื้นที่ป่าเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว ทรงห่วงใย และทรงเห็นถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเร่งฟื้นฟูและอนุรักษ์ป่าไม้ให้คืนสู่สมดุลโดยเร็วที่สุด ดังนั้นเพื่อให้มีการแก้ไขปัญหาความเสื่อมโทรมของพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่าน อย่างยั่งยืน จึงมีพระราชดำริให้หน่วยงานต่าง ๆ ร่วมกันจัดทำ “โครงการอนุรักษ์ป่าไม้ในพื้นที่ จ.น่าน” โดยมุ่งเน้นการปลูกฝังจิตสำนึก และความรับผิดชอบให้แก่เด็ก และเยาวชนแบบบูรณาการด้วยความร่วมมือของชุมชนในจังหวัดน่าน และภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้ทรงเห็นว่าเด็ก และเยาวชนเป็นพลังสำคัญที่จะช่วยในการฟื้นฟู และรักษา

ความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม ซึ่งถือว่าเป็นรากฐานของประเทศให้มั่นคง และยั่งยืนต่อไป โดยเป้าหมายสูงสุดของโครงการ คือ การรักษา และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ของจังหวัดน่าน จากแนวพระราชดำริดังกล่าว จึงแบ่งการดำเนินงานโครงการออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ งานการพัฒนาเด็ก และเยาวชน เพื่อให้เด็ก และเยาวชนมีความรู้ และตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ป่าไม้ สามารถสร้างสรรค์แนวทาง และวิธีการในการรักษาปกป้องการตัดไม้ทำลายป่า และงานการรักษา และการบริหารจัดการการใช้พื้นที่ป่า เพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ให้แก่ชุมชนในการรักษาป่าไม้ให้ประสบความสำเร็จ บริหารจัดการการใช้พื้นที่ป่าในการเพาะปลูก โดยไม่ตัดต้นไม้ พื้นฟู และเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ โดยกิจกรรมหลักของโครงการจะเป็นการประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจ ส่งเสริมอาชีพ และการดำรงชีวิตของประชาชนที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ป่าไม้ จัดการประชุมปฏิบัติการร่วมกับครู เน้นทักษะการจัดการกระบวนการเรียนการสอนเพื่อสร้างความตระหนัก และพัฒนาพฤติกรรมการรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ให้ครู และนักเรียนร่วมกันพัฒนาออกแบบรูปแบบกิจกรรมที่มีวิธีการปกป้องมิให้มีการตัดไม้อย่างแท้จริง

กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พ.ศ. 2551

กฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พ.ศ. 2551 ฉบับนี้กำหนดหลักการ ระเบียบการ และมาตรการในการคุ้มครอง การรักษา พัฒนาการใช้ประโยชน์ ตรวจสอบทรัพยากรป่าไม้ และที่ดินป่าไม้อย่างยั่งยืน ส่งเสริมการฟื้นฟูปลูกสร้างสวนป่า โดยมีเป้าหมายให้ธรรมชาติมีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้ที่ดินป่าไม้เป็นแหล่งทำกิน และการใช้ประโยชน์ของประชาชนอย่างไม่ขาดแคลน การรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ ป้องกันการชะล้าง และรักษาคุณภาพของผิวดิน รักษาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์น้ำ สัตว์ป่า และพร้อมไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมแห่งชาติให้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง (สภาแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2551, หน้า 1) โดยมีมาตราต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. มาตรา 5 นโยบายเกี่ยวกับป่าไม้ และที่ดินป่าไม้

รัฐมีนโยบายลงทุนในการปกป้องรักษา พัฒนา ป่าไม้ บุรณะป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ สร้างพื้นฐานวิทยาศาสตร์เพื่อรักษาลิ่งแวดล้อม แหล่งน้ำ ชีวะนานาพันธุ์ และการดำรงชีวิตของประชาชน รวมทั้งการจัดสรรอาชีพที่มั่นคง

รัฐส่งเสริมให้องค์การ กลุ่มคน ครอบครัว บุคคล ปกป้องรักษา และพัฒนาป่าไม้ทุกประเภท ป่าปลูกไม้ ป่าไม้ บุรณะป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ด้วยชนิดพันธุ์ไม้พื้นเมืองหรือชนิดพันธุ์ไม้ที่มีในท้องถิ่นตามระเบียบที่กำหนด

รัฐส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ป่าชุมชนโดยทางอ้อม เช่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ สถานที่พักผ่อน สถานที่ค้นคว้าทดลอง ตลาดคาร์บอน และอื่น ๆ ที่ไม่กระทบต่อโครงสร้างของป่าไม้ที่อยู่ในเขตที่กำหนดตามระเบียบกฎหมาย

2. มาตรา 9 การแบ่งประเภทป่าไม้

ป่าไม้อยู่ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แบ่งออกเป็น 3 ประเภทเพื่อการคุ้มครองรักษา และพัฒนา คือ ป่าป้องกัน ป่าสงวน และป่าผลิต

3. มาตรา 12 ป่าผลิต

ป่าผลิต หมายถึง ป่าไม้ธรรมชาติและป่าปลูก ได้กำหนด เพื่อนำใช้เป็นเขตการผลิต ทรัพยากรไม้ และผลิตผลป่าไม้ ตอบสนองความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของชาติ และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน โดยภายใต้การคุ้มครองของรัฐ เขตป่าไม้ที่อยู่ใกล้ชุมชน ที่ชุมชนได้อาศัย พึ่งพิง นำใช้ประโยชน์ ดูแลรักษา และมีการจัดการโดยกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของชุมชน เรียกว่า " **ป่าชุมชน** "

4. มาตรา 25 การปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน

การปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน คือ การทำให้ป่ามีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อตอบสนองได้ตามความต้องการของการพัฒนาเศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ และการแก้ไขความยากจนของประชาชน ซึ่งการปกป้องรักษา และพัฒนาดังกล่าวมีกิจกรรม ดังนี้

4.1 กำหนดขอบเขตป่าผลิต หรือป่าชุมชนให้ชัดเจน

4.2 สํารวจ แบ่งเขตย่อยเพื่อง่ายในการคํมครองและการพัฒนา เช่น เขตให้ประชาชนทำการผลิต เขตป่าแหล่งน้ำ เขตสงวนพันธุ์พืชและที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำสัตว์ป่า เขตศึกษาประวัติศาสตร์วัฒนธรรมสังคม เขตพื้นฟูป่า เขตสามารถตัดไม้ และหาของป่าได้

4.3 กำหนดแผนการ มาตรการเพื่อปกป้องรักษา และพัฒนา เช่น แผนรักษาเขตป่าสงวน แผนรักษาเขตป่าป้องกันแหล่งน้ำ แผนพื้นฟูป่า แผนตัดไม้ และหาของป่า

4.4 ปฏิบัติการตามแผนการ และมาตรการเพื่อปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชนที่กำหนดไว้ในข้อ 4.3

4.5 ดำเนินการตัดไม้ และหาของป่า ให้ปฏิบัติตามขั้นตอนและระเบียบกฎหมายอย่างเข้มงวด

4.6 ดำเนินการตรวจตรา ประเมินผลปฏิบัติแผนที่กำหนดไว้ในข้อ 4.3 ตามระบบ

4.7 ถอดบทเรียน แก้ไขปัญหาข้อบกพร่องในการปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน

5. มาตรา 27 การรักษาพันธุ์พืช และของป่าในป่าผลิต หรือป่าชุมชน

การรักษาพันธุ์พืช และของป่าในป่าผลิต หรือป่าชุมชน มุ่งเน้นประเภทหวงห้าม หายาก และชนิดใกล้สูญพันธุ์ที่รัฐบาลได้กำหนดในบัญชี1 ของกระทรวงเกษตร และป่าไม้ เพื่อให้ชนิดพันธุ์ดังกล่าวมีการขยายตัว อุดมสมบูรณ์ขึ้น

ในการรักษาพันธุ์พืช และของป่าในป่าผลิต หรือป่าชุมชน ประกอบมีกิจกรรม ดังนี้

5.1 ดำเนินการสำรวจชนิดพันธุ์พืช และชนิดของป่า

5.2 กำหนดเขตแหล่งพันธุ์ สร้างบัญชี จัดทะเบียนพันธุ์ และเครื่องหมายของนา

5.3 ร่วมกับประชาชนท้องถิ่นวางแผนอนุรักษ์ชนิดพันธุ์พืช และชนิดของป่า

5.4 ปฏิบัติกฎหมาย มาตรการในการรักษา และนำใช้

5.5 ดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็น

6. มาตรา 29 การป้องกัน ไฟป่า ถากถางป่าในป่าผลิต หรือป่าชุมชน

การป้องกัน ไฟป่า และถากถางป่า คือ ป้องกันไม่ให้ป่าไม้ และทรัพยากรป่าไม้ในขอบเขตป่าผลิต หรือป่าชุมชนถูกทำลาย

ดำเนินการป้องกันประกอบมีกิจกรรม ดังนี้

- 6.1 วางระเบียบการ และมาตรการที่จำเป็นโดยภาคส่วนเกี่ยวข้อง
- 6.2 อบรม เผยแพร่ให้ประชาชนท้องถิ่นเข้าใจ เกี่ยวกับผลกระทบจากการถางป่า เผาป่า และการกระทำที่เป็นต้นเหตุก่อให้เกิดมีไฟฟ้า
- 6.3 วางแผนเตรียมดำเนินการป้องกันไฟฟ้า และถากถางป่าให้ระเอียด
- 6.4 เมื่อเกิดมีไฟฟ้าต้องได้ระดมพาหนะ อุปกรณ์ แรงงาน จากทุกภาคส่วนพร้อมกันดับมอดไฟฟ้าโดยด่วน
- 6.5 ดำเนินการอื่น ๆ ที่จำเป็น

7. มาตรา 30 การปลูก ป่าปลูก หรือป่าชุมชน

การปลูก ป่าปลูก หรือป่าชุมชน คือ การเสริมสร้างป่า หรือพัฒนาป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์ ให้ประชาชนได้ใช้ประโยชน์จากป่าตามความต้องการ รวมทั้งเป็นแหล่งรายรับของรัฐบาล

8. มาตรา 31 หลักการฟื้นฟูป่าไม้

หลักการฟื้นฟูป่าไม้ มี 2 รูปแบบ คือ แบบธรรมชาติ และแบบปลูกเสริม ดำเนินได้ในเขตป่าเสื่อมโทรม โดยป้องกันไม่ให้เกิดมีปัญหาการบุกรุกทำลายป่า และปัญหาไฟฟ้า

การฟื้นฟูป่าที่สัมฤทธิ์ผลต้องได้ปฏิบัติตามหลักการ ดังนี้

- 8.1 สำรวจสภาพการขยายของชนิดพันธุ์ไม้ในพื้นที่ต้องการฟื้นฟูป่า
- 8.2 หมายเขตแดนเขตฟื้นฟูป่า
- 8.3 กำหนดชนิดพันธุ์ไม้ที่เหมาะสมกับเขตป่าดังกล่าว
- 8.4 จัดทำเป็นโครงการฟื้นฟูป่าไม้
- 8.5 ดูแลรักษาเขตฟื้นฟูป่าไม้อย่างเข้มงวด
- 8.6 จัดทะเบียนเขตป่าฟื้นฟูป่าตามระเบียบการ

9. มาตรา 34 การส่งเสริมการปลูกต้นไม้ ป่าปลูกในป่าผลิต หรือป่าชุมชน

รัฐบาลส่งเสริมบุคคล รวมหมู่ องค์กรต่าง ๆ ดำเนินการปลูกต้นไม้ ป่าปลูก

ในเขตป่าผลิต หรือป่าชุมชน ให้ป่าไม้มีความหนาแน่น หลากหลายชนิดพันธุ์ ทั้งเป็นการฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม ระบบนิเวศ และทรัพยากรป่าไม้ ให้รัฐ และประชาชนได้ใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน การปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าไม้จะได้รับนโยบายจากรัฐบาลตามระเบียบการของแหล่งทุนต่าง ๆ

10. มาตรา 37 แหล่งกองทุนปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน กองทุนปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน ได้จากการจัดสรรงบประมาณของรัฐ และการบริจาคจากส่วนบุคคล กลุ่มคน องค์กรต่าง ๆ ทั้งภายใน และต่างประเทศ เพื่อปฏิบัติกิจกรรมการดูแลรักษา และพัฒนาป่าไม้ให้มีประสิทธิผล และต่อเนื่อง

11. มาตราที่ 38 การคุ้มครองแหล่งทุน และการใช้แหล่งทุน การคุ้มครองกองทุนป่าไม้และทรัพยากรป่าไม้ได้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยงบประมาณแห่งรัฐ กองทุนพัฒนาป่าไม้ และทรัพยากรป่าไม้ ในป่าผลิตหรือป่าชุมชน ได้แก่ การปลูกป่า ฟื้นฟูป่า เพื่อรักษาแหล่งน้ำ สิ่งแวดล้อม ขยายพันธุ์สัตว์น้ำ สัตว์ป่า การเผยแพร่ทางด้านนโยบาย กฎหมาย หลักวิชาการ และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับป่าไม้

12. มาตรา 39 การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ในป่าผลิต หรือป่าชุมชน

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ จัดเป็น 4 ประเภท คือ

12.1 การนำใช้เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน

12.2 การนำใช้เพื่อครัวเรือน

12.3 การนำใช้ตามประเพณีวัฒนธรรม

12.4 การนำใช้เพื่อธุรกิจ

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ทุกประเภทต้องไม่ให้ส่งผลกระทบต่อป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และสังคม

13. มาตรา 40 การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อสาธารณประโยชน์ของชุมชน คือ รัฐบาลรับรอง และอนุญาตให้ชุมชนใช้ส่วนรวม เช่น การก่อสร้างสำนักงาน บ้าน สโมสร โรงเรียน และอื่น ๆ นำใช้ได้เฉพาะในป่าผลัด หรือป่าชุมชนที่ได้จัดสรรให้เท่านั้น การนำใช้ต้องได้รับการรับรองจากผู้ใหญ่บ้าน และการอนุมัติของสำนักงานป่าไม้เมือง

14. มาตรา 41 การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อครัวเรือน

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อครัวเรือน คือ รัฐบาล อนุญาตให้ชาวบ้านนำใช้ได้แค่ประเภทไม้หวงห้าม นำใช้ได้เฉพาะอยู่ในป่าผลัด หรือป่า ชุมชนที่ได้จัดสรรให้เท่านั้น เพื่อปลูกสร้าง ซ่อมแซม และใช้สอยต่าง ๆ ในครัวเรือน การ ปลูกสร้าง ซ่อมแซมที่จำเป็นนำใช้ไม้ ต้องได้รับการรับรองจากผู้ใหญ่บ้าน และการอนุมัติ ของสำนักงานป่าไม้เมือง สำหรับไม้ธรรมชาติอยู่ในที่ดินส่วนบุคคลที่ต้องการนำใช้ ต้องแจ้ง ให้หน่วยงานป่าไม้บ้านตรวจตราความถูกต้องก่อนจึงนำใช้

15. มาตรา 42 การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ตามประเพณี วัฒนธรรม

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้ตามประเพณีวัฒนธรรม คือ รัฐบาลอนุญาตให้ชาวบ้านนำใช้ประเภทไม้หวงห้าม และอยู่ในนอกเขตที่รัฐบาลหวงห้ามที่ ได้กำหนดไว้เพื่อการนำใช้ในครัวเรือน แต่ไม่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ธรรมชาติ และ สิ่งแวดล้อม ฯลฯ

16. มาตรา 43 การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อธุรกิจ

การนำใช้ไม้ เนื้อที่ป่าไม้ และผลิตผลป่าไม้เพื่อธุรกิจ คือ รัฐบาลอนุญาตให้ บุคคล กลุ่มคน องค์กรต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมป่าไม้เพื่อธุรกิจได้โดยถูกต้องตามหลักการ ป่าไม้ และกฎหมายของรัฐ

สำหรับเนื้อที่ป่าไม้ต้องนำใช้เพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เป็นสถานที่ พักผ่อน และการศึกษาค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์

สำหรับไม้ และผลิตผลป่าไม้ต้องนำใช้เป็นสินค้า และดำเนินในเขตที่รัฐ อนุญาต

รัฐไม่อนุญาตให้บุคคล กลุ่มคน องค์กรต่าง ๆ เช่า หรือสัมปทานป่าไม้
ธรรมชาติเพื่อตัดไม้ และเก็บของป่าแบบดับสูญ และกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

17. มาตรา 57 การคุ้มครองที่ดินป่าไม้

กระทรวงเกษตรและป่าไม้เป็นผู้คุ้มครอง กำหนด ที่ดินป่าไม้ประเภทต่าง ๆ
โดยการมีส่วนร่วมกับภาคส่วนเกี่ยวข้อง ค้นคว้า สร้างระเบียบคุ้มครองรักษา พัฒนา และ
การนำใช้ที่ดินป่าไม้ แล้วเสนอรัฐบาลพิจารณารับรอง

18. มาตรา 61 การดูแลรักษาป่าผลิตหรือป่าชุมชน

การดูแลรักษาป่าผลิต หรือป่าชุมชน คือ การวางแผนเขตคุ้มครองการนำใช้
อย่างยั่งยืนตามแผนจัดสรร รวมทั้งการกำหนดมาตรการในการดูแลรักษา เพื่อป้องกัน
การบุกรุกทำลาย หรือการเปลี่ยนแปลงที่ดินป่าไม้อันเป็นผลกระทบร้ายแรงต่อสิ่งแวดล้อม
ระบบนิเวศ และทรัพยากรธรรมชาติ

19. มาตรา 65 การพัฒนาที่ดินป่าผลิต หรือป่าชุมชน

การพัฒนาที่ดินป่าผลิต หรือป่าชุมชน คือ การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ใน
ที่ดินป่าไม้เพื่อปรับปรุงที่ดินให้มีคุณภาพ พื้นฟูบูรณะที่ดินให้มีความอุดมสมบูรณ์ โดย
มุ่งเน้นกิจกรรมปลูกป่าชนิดพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม

20. มาตรา 77 ขอบเขตการรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือป่าชุมชน

รัฐบาลมอบให้กระทรวงเกษตรและป่าไม้ร่วมกับกระทรวงต่าง ๆ ที่
เกี่ยวข้องปกป้องรักษา และพัฒนาป่าไม้และที่ดินป่าไม้ให้ยั่งยืนตามแผนพัฒนาทางด้าน
เศรษฐกิจสังคมแห่งชาติ ยุทธศาสตร์ป่าไม้ และยุทธศาสตร์สิ่งแวดล้อมที่ได้กำหนด

21. มาตรา 79 การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นปกป้องรักษา และพัฒนาป่าผลิต หรือ
ป่าชุมชน

ภายหลังเสร็จสิ้นการจัดสรร แบ่งประเภท กำหนดขอบเขตป่าไม้ และที่ดิน
ป่าไม้แล้ว รัฐบาลมอบให้องค์การปกครองแขวง นคร จากนั้นแขวง นคร มอบให้องค์การ

ปกครองเมือง เทศบาล และเมือง เทศบาล มอบให้บ้านเป็นผู้รับผิดชอบคุ้มครองรักษา พัฒนา ใช้ประโยชน์ และตรวจตราตามระเบียบกฎหมายอย่างเข้มงวด

กรณีเขตป่าไม้ และที่ดินป่าไม้หากครอบคลุมหลายแขวง ให้องค์การปกครอง แขวงร่วมกันคุ้มครอง ปกป้องรักษา ตรวจตรา และพัฒนาตามขอบเขตความรับผิดชอบของตนตามแผนจัดสรรที่ได้กำหนด

22. มาตรา 90 การมอบสิทธิการนำใช้ไม้ และที่ดินป่าไม้

การมอบสิทธิการนำใช้ไม้ และที่ดินป่าไม้ คือ การอนุมัติขององค์กรที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการนำเอาไม้และที่ดินป่าไม้ให้ชุมชนนำใช้อย่างยาวนาน และเกิดความสงบตามแผนจัดสรร และตามที่กฎหมายกำหนด

23. มาตรา 93 สิทธิของผู้นำใช้ไม้ปลูก และที่ดินป่าไม้

บุคคล ครัวเรือน และองค์กรรัฐที่นำใช้ไม้ปลูก และที่ดินป่าไม้ มีสิทธิ รักษา นำใช้ได้รับผลประโยชน์ โอนสิทธิการนำใช้ สำหรับองค์กรของรัฐมีสิทธิคุ้มครอง รักษา นำใช้ป่าธรรมชาติตามที่กฎหมายกำหนด แต่ไม่มีสิทธิโอน สืบทอด ให้เช่า หรือ สัมปทาน ฯลฯ

24. มาตรา 94 สิทธิดูแลรักษาป่าไม้และที่ดินป่าไม้

บุคคล ครัวเรือน และองค์กรรัฐ มีสิทธิดูแลรักษาป่าไม้ที่ปลูก และที่ดินป่าไม้ตามระเบียบกฎหมาย
สำหรับองค์กรรัฐ มีสิทธิดูแลรักษาป่าไม้ธรรมชาติ และที่ดินป่าไม้ที่รัฐมอบให้ใช้ถูกต้องตามกฎหมาย

25. มาตรา 95 สิทธิใช้ป่าไม้และที่ดินป่าไม้

บุคคล ครัวเรือน และองค์กรรัฐ มีสิทธิใช้ รวมทั้งพัฒนาป่าปลูก และที่ดินป่าไม้ในเป้าหมายใดหนึ่งตามแผนจัดสรรเพื่อตอบสนองของความต้องการของตน

สำหรับองค์กรรัฐ มีสิทธิใช้ และพัฒนาป่าไม้ธรรมชาติ และที่ดินป่าไม้ที่รัฐมอบให้ใช้ตามแผนจัดสรร และระเบียบกฎหมาย

26. มาตรา 96 สิทธิได้รับประโยชน์จากป่าไม้ และที่ดินป่าไม้

บุคคล ครัวเรือน และองค์การรัฐ มีสิทธิได้รับประโยชน์จากป่าปลูก และที่ดินป่าไม้ที่ตนพัฒนา เช่น ประโยชน์จากการให้เช่า เป็นหลักทรัพย์ หรือหุ้น
สำหรับองค์การรัฐ ไม่มีสิทธิได้รับประโยชน์จากป่าไม้ธรรมชาติ และที่ดินป่าไม้ เว้นเสียแต่กรณีพิเศษที่รัฐบาลอนุญาตให้

27. มาตรา 97 ภาระของผู้นำใช้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้

ผู้นำใช้ป่าไม้และที่ดินป่าไม้ มีภาระ ดังนี้

27.1 ปฏิบัตินโยบาย และระเบียบกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้

27.2 ปลูกป่า ฟื้นฟูป่า พัฒนาป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ให้มีความอุดมสมบูรณ์
และยั่งยืน

27.3 ดูแลรักษาป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ สิ่งแวดล้อม สัตว์น้ำ สัตว์ป่า ตามกฎหมาย
อย่างเคร่งครัด

27.4 บำรุงที่ดิน ปลูกต้นไม้ ฟื้นฟูป่าไม้เมื่อมีการนำใช้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้

27.5 นำใช้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ให้ถูกต้องตามกฎหมายทุกประการที่ได้
กำหนด

27.6 ประกอบทุน แรงงาน แนวคิด ในการพัฒนาป่าไม้

27.7 ให้ข้อมูลการนำใช้ป่าไม้ และที่ดินป่าไม้ และให้ความร่วมมือกับ
องค์การเกี่ยวข้อง

27.8 ดำเนินวิธีการต่าง ๆ เพื่อป้องกันไฟป่า และป้องกันการบุกรุกทำลาย
ป่าไม้

27.9 ปฏิบัติภาระอื่น ๆ ที่ได้กำหนดในระเบียบกฎหมาย

28. มาตรา 102 ข้อห้ามสำหรับประชาชน

ห้ามประชาชนมีพฤติกรรม ดังนี้

28.1 ทำลายป่าไม้ด้วยการบุกรุก บุกเบิก ถางป่า จุดไฟป่า ตัดไม้ หรือใช้
สารเคมีให้ต้นไม้ตาย หรือด้วยการกระทำอื่น ๆ ที่ขัดกับกฎหมาย

28.2 ห้ามตั้งถิ่นฐานในเขตป่าป้องกัน ป่าสงวน และป่าเพื่อการผลิต

28.3 ห้ามตัด แปรรูป เคลื่อนย้าย หรือทำไม้ประเภทหวงห้าม ไม้พิเศษ

- 28.4 ห้ามจับจองต้นไม้ ผลผลิตป่า และที่ดินป่าไม้
- 28.5 ห้ามร่วมกับนายทุน ข้าราชการทำไม้ และทรัพยากรป่าไม้
- 28.6 ห้ามปลอมแปลงเอกสาร ตราประทับ และฉ้อนตราประทับไม้
- 28.7 ห้ามใช้ความรุนแรง แอบอ้างชื่อคนอื่นเพื่อข่มขู่เจ้าหน้าที่ หรือบุคคลอื่น ๆ
- 28.8 ห้ามโยกย้ายเปลี่ยนแปลง หรือและป่าเพื่อการผลิตทำเครื่องหมายเขตแดนป่าป้องกัน ป่าสงวน
- 28.9 ห้ามซื้อขายไม้โดยไม่ถูกต้องตามที่กฎหมายกำหนด
- 28.10 ห้ามมีพฤติกรรมอื่น ๆ ที่ขัดกับกฎหมาย
29. มาตรา 108 สิทธิ และหน้าที่ของหน่วยงานป่าไม้บ้าน
- ในการคุ้มครองป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ และกิจการป่าไม้ หน่วยงานป่าไม้บ้าน มีสิทธิและหน้าที่ ดังนี้
- 29.1 คั้นคว่ำ และสนองการปกครองบ้าน ออกระเบียบการนำใช้ป่าไม้ขึ้นบ้านตามประเพณีโดยสอดคล้องกับกฎหมายป่าไม้
- 29.2 เผยแพร่ระเบียบการป่าไม้ เช่น ความสำคัญ และคุณประโยชน์ของป่าไม้ ที่ดินป่าไม้ ป่าต้นน้ำ สิ่งแวดล้อมให้ชาวบ้านได้เข้าใจ
- 29.3 ปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบที่เกี่ยวข้องกับป่าไม้
- 29.4 เข้าร่วมในการรักษาป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้ และการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่อยู่ในป่าไม้
- 29.5 ติดตาม และเก็บข้อมูลสภาพการทำลายป่าไม้ สิ่งแวดล้อม และสภาพการเคลื่อนไหวงานด้านป่าไม้ในเขตบ้านของตน แล้วรายงานต่อสำนักงานกสิกรรม และป่าไม้เมือง
- 29.6 เป็นแกนนำติดตาม สกัดกั้น และต่อต้านพฤติกรรมลักลอบทำลายป่าไม้ ทรัพยากรป่าไม้ และที่ดินป่าไม้
- 29.7 ทำรายงานการจัดตั้งคุ้มครองป่าไม้ในบ้านของตนต่อสำนักงานกสิกรรมและป่าไม้เมืองอย่างเป็นปกติ
- 29.8 ปฏิบัติอื่น ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด ฯลฯ

30. มาตรา 122 มาตรการต่อผู้ล่วงละเมิด

ส่วนบุคคล องค์กรที่ได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมายฉบับนี้จะต้องได้รับโทษสถานหนัก หรือเบา เช่น ได้รับการอบรม ลงวินัย ปรับ

31. มาตรา 123 มาตรการกล่าวตักเตือน

ส่วนบุคคล องค์กรวิสาหกิจ ที่ทำผิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ในข้อห้ามที่มีลักษณะเบาบาง ซึ่งไม่เป็นการกระทำผิดทางอาญา และก่อความเสียหายน้อยกว่าหนึ่งล้านกิบ แต่ยอมสารภาพต่อเจ้าหน้าที่และนำของกลางการกระทำผิดให้รัฐคืน จะถูกกล่าวตักเตือน และลงบันทึกประจำวัน

32. มาตรา 124 มาตรการทางวินัย

เจ้าหน้าที่รัฐที่ได้ละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้และข้อห้ามที่มีลักษณะเบาบางซึ่งไม่เป็นการกระทำผิดทางอาญา และก่อความเสียหายน้อยกว่าหนึ่งล้านกิบ แต่ยอมสารภาพต่อเจ้าหน้าที่ และนำของกลางการกระทำผิดให้รัฐคืน จะถูกลงวินัยตามกรณี ดังนี้

32.1 ถูกกล่าวตักเตือน และลงบันทึกประจำวัน

32.2 ระงับการเลื่อนขั้น และขึ้นเงินเดือน

32.3 ปลดตำแหน่ง หรือโยกย้ายไปรับตำแหน่งอื่นที่ต่ำกว่าเก่า

32.4 ไล่ออกจากราชการ โดยไม่ให้ค่าตอบแทนสวัสดิการแต่อย่างใด

33. มาตรา 125 มาตรการปรับ

ส่วนบุคคล องค์กรที่ได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งไม่เป็นการกระทำผิดทางอาญา แต่ความเสียหายมีมูลค่าสูงกว่าหนึ่งล้านกิบขึ้นไป จะถูกปรับหนึ่งเท่าตัวของมูลค่าความเสียหายตามราคาที่ปรากฏในท้องตลาดในเวลานั้น แต่ในกรณีการกระทำผิดเป็นครั้งที่สอง หรือเป็นการกระทำซ้ำซากจะถูกปรับสองเท่าตัวของราคาที่ปรากฏในท้องตลาด

34. มาตรา 126 มาตรการทางแพ่ง

ส่วนบุคคล องค์กรที่ได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งก่อความเสียหายให้ แก่รัฐ ครอบครัว ส่วนบุคคล เนื่องจากการกระทำที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับป่าไม้ จะต้องใช้แทนคืนตามที่ตนได้กระทำ

35. มาตรา 127 มาตรการทางอาญา

ส่วนบุคคล องค์การที่ได้ล่วงละเมิดต่อกฎหมายที่เป็นการกระทำผิดทางอาญา เช่น ตัด ถางป่าโดยไม่ถูกต้องตามระเบียบการเกี่ยวกับป่าไม้ เผาป่า ทำลายป่าด้วยวิธีการอื่น ๆ เก็บผลผลิตป่าที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย มอบค้อนตราประทับไม้ให้ผู้ที่ไม่มีสิทธิหน้าที่รับผิดชอบ ตัด แปรรูป ขายเป็นเคลื่อนย้ายไม้โดยไม่ได้รับอนุญาต ช่มชู้การทำงานของเจ้าหน้าที่ จะถูกดำเนินคดีอาญา และลงโทษจำคุก ตามที่ได้กำหนดไว้ในมาตราที่ 139 และ 143 ของกฎหมายอาญา และปรับสองเท่าตัวของมูลค่าความเสียหายของทรัพยากรป่าไม้ ตามราคาท้องตลาด

36. มาตรา 128 มาตรการโทษเพิ่ม

การกระทำที่นอกจากได้กล่าวไว้ในมาตราที่ 123 124 125 126 127 แล้ว ผู้กระทำผิดจะต้องได้ดำเนินโทษเพิ่ม โดยการยึดทรัพย์ พาดิน อนุกรรมที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเป็นของแผ่นดิน และอาจถูกระงับกิจการ หรือถอนใบอนุญาต ถอนสิทธิการนำใช้ป่าไม้ ที่ดินป่าไม้

กฎหมายฉบับนี้สภาแห่งชาติ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้ออกคำรัฐนำใช้ และมีผลศักดิ์สิทธิ์ ให้ประชาชนลาวทุกคน หรือหมู่บ้านโนนสมบูรณ์ปฏิบัติสามารถดูแลรักษาป่าไม้ที่คงเหลืออยู่ให้มีความอุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืน

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. งานวิจัยภายในประเทศ

ไล่ออน มาลา (2550, บทคัดย่อ) ได้ศึกษา ภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน: กรณีศึกษา อำเภอท่งทราย จังหวัดกาฬสินธุ์ การอนุรักษ์ป่าชุมชนของ ภูมิปัญญาชาวบ้านดังกล่าว เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเสร็จนำมาวิเคราะห์หาค่าทางสถิติโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปรผลตามระดับความคิดเห็นของภูมิปัญญาชาวบ้านในเขตอำเภอท่งทราย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชุมชน ของชาวอำเภอท่งทราย จังหวัดกาฬสินธุ์ สรุปเป็น 2 ประเด็น คือ 1) ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรชุมชนในรูปแบบของคณะกรรมการหมู่บ้าน มีหน้าที่ช่วยกันอนุรักษ์ป่าชุมชน ควรต้องเป็นผู้นำให้นักเรียนรู้จัก

ความสำคัญของต้นไม้การปักเขตแดนพื้นที่ป่าให้ชัดเจน การประกอบพิธีกรรม เช่น การ เลี้ยงผีปู่ตา การทอดผ้าป่าต้นไม้ การเขียนป้ายติดตามต้นไม้ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้านที่มี ระดับความคิดเห็นด้วยอยู่ในระดับมาก และ 2) ภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นนามธรรมได้แก่ ความเชื่อที่มีต่อผีปู่ตาผีบรรพบุรุษ ความศรัทธาในตัวผู้นำชุมชน พลังองค์ชุมชนนับเป็น ภูมิปัญญาที่มีส่วนช่วยให้มีการอนุรักษ์ป่าชุมชนที่มีระดับความคิดเห็นด้วยในระดับมากเช่นกัน วีระชัย เอตะนาม. (2552, บทคัดย่อ) ที่ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมใน รูปแบบของป่าชุมชน กรณีศึกษาการอนุรักษ์ป่าชุมชนในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัย พบว่า การดำเนินกิจกรรมป่าชุมชนในปัจจุบันทำให้สมาชิกในชุมชนได้รับผลประโยชน์จาก ป่าชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อมจากป่าชุมชน จึงทำให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วม มี ความรัก และหวงแหนในป่าชุมชนของตน ส่งผลให้มีการร่วมมือกันในการดูแลรักษาป่า ชุมชนของตนเป็นอย่างดี การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการป่าชุมชนของบ้านถ้ำผึ้ง นั้นอยู่ในระดับสูง โดยประชาชนเป็นฝ่ายคิดริเริ่ม ตัดสินใจดำเนินโครงการนั้น ซึ่งน่าจะเป็น การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพสูงโดยการจัดการโครงการของบ้านถ้ำผึ้งนั้น เป็น การริเริ่มเสนอความต้องการจัดตั้งป่าชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนเอง ทั้งมีการบริหารจัดการ โดยชุมชนผ่านการร่วมกันคิดร่วมกัน ตัดสินใจเองภายในชุมชน ออกมาเป็นระเบียบ กติกา บทลงโทษบังคับใช้ทั่วไปภายในหมู่บ้าน โดยผ่านการเสนอแนะจากเจ้าหน้าที่

วุฒิชัย พิรุณสุนทร (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการศึกษา ปัจจัยทางการ บริหารที่มีผลต่อการจัดการป่าสงวนของคณะกรรมการป่าสงวนในพื้นที่สำนักงานป่าไม้เขต ขอนแก่น กล่าวว่า ป่าสงวนถือได้ว่าเป็นป่าเศรษฐกิจของป่าสงวนท้องถิ่น ผลิตผลจากป่า เช่น ฟืน ถ่าน อาหารป่า ตลอดจนสมุนไพร ไม้พื้นบ้าน ฯลฯ สามารถอำนวยความสะดวกให้กับ ป่าสงวนได้อย่างต่อเนื่อง เป็นการลดภาระค่าครองชีพของราษฎร รวมทั้งเป็นการสร้าง ความเข้มแข็งของป่าสงวนท้องถิ่น เนื่องจากมีกิจกรรมที่ต้องดำเนินงานร่วมกันอยู่อย่าง ต่อเนื่อง การดำเนินงานจัดการป่าสงวนได้รับการขานรับจากหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ โดยเห็นว่าการจัดการทรัพยากรป่าไม้ในรูปแบบป่า สงวน ควรเน้นให้องค์กรป่าสงวนเป็นผู้ดำเนินการ เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับป่า และมี วิถีชีวิตที่เกี่ยวข้อง และผูกพันกับป่า โดยมีหน่วยงานของภาครัฐ องค์กรท้องถิ่น องค์กร พัฒนาเอกชน และสถาบันการศึกษาเป็นผู้สนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงาน ซึ่งน่าจะเป็น แนวทางที่เหมาะสมของรูปแบบในการจัดการทรัพยากรป่าไม้เพื่อความดำรงอยู่ของพื้นที่ ป่าควบคู่ไปกับความเข้มแข็งของป่าสงวน

ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาการอนุรักษ์ป่าชุมชน พบว่า ปัญหาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ ปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าชุมชนของชาวบ้าน ปัญหาป่าชุมชนไม่มีเขตแดนที่ชัดเจน ปัญหาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ปัญหาคนรุ่นใหม่ขาดความเชื่อในเรื่องผีป่า ผีบรรพบุรุษ และขาดความศรัทธาต่อตัวผู้นำชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องควรมีการปักเขตแดนพื้นที่ป่าชุมชนให้ชัดเจน การส่งเสริมให้มีการจัดตั้งองค์กรชุมชนทุก ๆ หมู่บ้านที่มีพื้นที่ป่าชุมชนตั้งแต่ 35 ไร่ขึ้นไป ควรสอนให้นักเรียนรู้จักคุณค่าของป่าชุมชน แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นนามธรรม ได้แก่ การสร้างความตระหนักให้คนรุ่นใหม่ให้มีความเชื่อในเรื่องผีป่า ผีบรรพบุรุษ และสร้างความศรัทธาต่อผู้นำชุมชน ผู้นำอาวุโสในชุมชน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของป่าชุมชน

2. งานวิจัยต่างประเทศ

FAO (2003 abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “How young people see forests in Mexico: a comparison of two rural communities” ผลการศึกษาการประเมินความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาสภาพปัญหาเกี่ยวกับป่า และระบบของการศึกษาที่แตกต่างกันในการสร้างทัศนคติของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่มีส่วนสำคัญ และเป็นตัวแทนในการประเมินความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาเกี่ยวกับป่าของประเทศเม็กซิโก ซึ่งพวกเขาใกล้จะจบการศึกษาอย่างเป็นทางการเร็ว ๆ นี้ และจะเข้าสู่โลกของการทำงาน บางคนจะดำรงตำแหน่งในการตัดสินใจที่สำคัญ ความรู้เกี่ยวกับการรับรู้ และทัศนคติของพวกเขาเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ อาจจะทำให้มันเป็นไปได้ที่จะให้เครื่องมือพื้นฐานในการพัฒนาจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อมช่วยเหลือชุมชนชนบท การประเมินความรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาที่เกี่ยวข้องกับป่า และปัญหาของตน การศึกษาดำเนินการในสองชุมชนชนบทเม็กซิกันกับการจัดการป่าไม้ ตรวจสอบบทบาทของระบบการศึกษาที่แตกต่างกันในการสร้างทัศนคติของเยาวชน ผลการศึกษา พบว่า เมื่อเยาวชนได้รับรู้ และตระหนักถึงคุณค่าของป่า และชีวภาพ ในระบบนิเวศ และเศรษฐกิจ พวกเขาจึงรู้ว่าการทำลายป่าจะมีผลต่อพวกเขา แต่พวกเขาก็ไม่แน่ใจต่อความไม่แน่นอนเกี่ยวกับวิถีแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการป่าไม้ โรงเรียนที่มีการเรียนการสอนที่แตกต่างกัน พบว่า มีผลกระทบที่แตกต่างกันในหลักสูตรการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการป่าไม้นี้จะช่วยในการสร้างความรู้ และทัศนคติของเยาวชน

Anna LAWRENCE, Krishana PAUDEL, Richard BARNES and YAMMALLA (2007, abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Adaptive value of participatory biodiversity monitoring in community forestry” การวิจัยเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการปรับตัวมีส่วนร่วมในการประเมินผลความหลากหลายทางชีวภาพในป่าชุมชน ได้สื่อสารถึงความเข้าใจด้วยความช่วยเหลือของความหลากหลายกรอบความคิดจากหลายมิติด้วยการสำรวจผลกระทบของการใช้ป่าไม้ การเรียนรู้ และการสื่อสารเพื่อการอนุรักษ์ใน ตำบล Baglung ประเทศเนปาล เป็นการตรวจสอบครั้งแรกที่ไม่คุ้นเคยกับชาวบ้าน แต่การชี้แจงจุดประสงค์ของมันในขณะที่การแลกเปลี่ยนความรู้ในกลุ่มคนผู้มีส่วนได้เสีย และสอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมจากสังคมชุมชนตามต้องการของผู้วิจัย ซึ่งได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก และผู้มีส่วนได้เสีย การทำความเข้าใจจากปัจจัยที่เอื้อต่อการเพิ่มขึ้นของชีวภาพโดยชุมชนผู้ใช้ป่า ในด้าน “คุณภาพ” ของป่า จึงไม่จำเป็นต้องถือเอาการเพิ่มขึ้นถึงระดับมากที่สุด ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และความหนาแน่นที่สุด และเต็มไปด้วยพันธุ์พืชที่มีประโยชน์ การปกคลุมของเรือนยอด การบริหารจัดการของบุคลากรที่ได้รับมอบหมาย การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในการจัดการป่าไม้ และการได้ผลประโยชน์ร่วมกันของประชาชนที่ใช้ป่าชุมชน นี่เป็นกระบวนการในการกระตุ้นการจัดการป่าไม้แบบเป็นประชาธิปไตยมากขึ้น และมีการครอบคลุมมากขึ้น การตรวจสอบการมีส่วนร่วมเป็นสิ่งท้าทายมากกว่าการได้รับการยอมรับ การเชื่อมโยงระหว่างทุนกับการอนุรักษ์ และบริบททางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน

Ridish K. Pokharel and Krishan R. Tiwari (2013, abstract) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Good Governance Assessment in Nepal's Community Forestry” การกำกับดูแลป่าได้รับความสนใจเป็นอย่างมากในปีที่ผ่านมาเพราะการกำกับดูแลกิจการที่ดีในป่าชุมชนจะถือว่าเป็นวิธีการหนึ่งของการควบคุมที่มีศักยภาพที่จะนำไปสู่การลดปัญหาความยากจน การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบการกำกับดูแลป่าโดยประเมินว่า คณะกรรมการบริหารป่าชุมชนเนปาล รวมไปถึงของเทศ และระดับความอุดมสมบูรณ์ การศึกษาข้อมูลต้องอาศัยข้อมูลปฐมภูมิจาก 84 กลุ่ม ในเมืองต่าง ๆ ของประเทศเนปาล โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผลการวิจัย พบว่า คณะกรรมการบริหารป่าชุมชนที่มีเพศหญิงเข้าร่วมสนับสนุนมีแนวโน้มที่ดี และระดับความอุดมสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น และสะท้อนให้เห็นถึงการกำกับดูแลกิจการที่ดีกว่ากลุ่มชาย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่

จะต้องสร้างความสามารถของกลุ่มหญิงก่อนที่จะให้พวกเขาที่จะเป็นตัวแทนใน
คณะกรรมการบริหารป่าชุมชน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งใน และต่างประเทศ ได้เน้นถึงการสร้างความรู้ และ
ความตระหนัก เพื่อจิตสำนึก และปรับทัศนคติของเยาวชนในด้านการอนุรักษ์ป่าชุมชน
อย่างเป็นระบบ โดยอาศัยรูปแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน การสะสมประสบการณ์ วิธีชีวิต
วัฒนธรรม การมีส่วนร่วมของทุกเพศ ทุกวัยในชุมชน การสร้างกิจกรรมร่วมกันรวมทั้งการ
สอดแทรกความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าไม้เข้าหลักสูตรการเรียนการสอนในโรงเรียน
ให้โอกาสชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการป่าชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อ
การดำรงอยู่ของผืนป่า และได้รับประโยชน์จากการรักษาป่าไม้ โดยที่ภาครัฐ หรือองค์กร
ต่าง ๆ ให้การสนับสนุนทุนแก่ชุมชน

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร